

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

יחסי נוצרים-יהודים ברייך הישן: ממסעות הצלב ועד 1648 -
39045

תאריך עדכון אחרון 04-09-2024

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 4

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: היסטוריה

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 2025

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר איה אלידע

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: aya.elyada@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: יום שני 09:30-10:30 או בתאום מראש

מורי הקורס:
ד"ר איה אלידע

תאור כללי של הקורס:

בסמינר נעסוק ביחסי נוצרים-יהודים בארצות הגרמניות, בתקופה שבין מסעות הצלב לתום מלחמת שלושים השנה. לצד הדיון בסוגיות של הדרה, רדיפות ואפליה, נתמקד אף בקשרים ויחסי הגומלין שהתקיימו באותה תקופה בין יהודים לנוצרים. נעסוק, בין היתר, בשאלות של יחסי רוב-מיעוט, פולמוס תיאולוגי וקשרים תרבותיים, וכן בדימויים ובייצוגים של היהודי כ"אחר" הארכיטיפי של אירופה הנוצרית, כפי שהופיעו בשיח המלומד ובתרבות הפופולרית בימה"ב המאוחרים ובראשית העת החדשה.

מטרות הקורס:

- מטרת הקורס היא להכיר לסטודנטים סוגיות מרכזיות בהסטוריה ובהיסטוריוגרפיה של יחסי נוצרים יהודים ברייך הראשון, ולהכשיר אותם לכתוב עבודת מחקר עצמאית בתחום

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

- לזהות את הדילמות המחקריות המרכזיות בתחום ההיסטוריה של יחסי יהודים-נוצרים
- להציע הסברים שונים לתופעת הפוגרומים של מסעות הצלב
- לדון בפולמוס המחקרי סביב נסיבות צמיחתן של עלילות הדם
- לתאר את יחסו של לותר ליהודים ולדון בפער שבין כתביו המוקדמים והמאוחרים בנושא
- להעריך את השלכותיהן של הרפורמציה והמורשת הלותרנית על יחסי נוצרים-יהודים במאות 16-17
- להסביר מהן אתנוגרפיות נוצריות ולתאר את מאפייניה המרכזיים של סוגה זו
- להעריך את השפעותיה של מלחמת שלושים השנה על מצבם של היהודים ברייך
- לנתח תעודות היסטוריות
- לדון במאמרים מן הספרות המשנית ולזהות את טיעוניהם המרכזיים
- לכתוב עבודת מחקר עצמאית בתחום של יחסי נוצרים-יהודים ברייך הישן

דרישות נוכחות (%) :
100

שיטת ההוראה בקורס: זהו סמינר המתבסס על קריאת מקורות וספרות מחקר, ועל דיון בכיתה בהנחיית המרצה. בנוסף ישולבו רפרטים של סטודנטים המציגים מאמרים נבחרים מחומר הקריאה וכן את עבודתם המסכמת. הקורס כולל גם הנחייה צמודה בכתובת העבודה המסכמת.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

1. רקע: יחסי נוצרים-יהודים בימי הביניים - פרספקטיבות מחקריות
2. מסעות הצלב ופרעות תתנ"ו
3. עלילות הדם
4. רנסאנס והומניזם - עלייתו של ההבראיזם הנוצרי

5. לותר, הרפורמציה והיהודים
6. המורשת הלותרנית: הנצרות במגננה / מסיון והמרות דת
7. ייצוגי היהודים והיהדות בתרבות הנוצרית-גרמנית
8. מאורעות פטמילך בפרנקפורט 1614
9. היהודים במלחמת שלושים השנה (1618-1648)

חומר חובה לקריאה:

- מבחר מקורות ראשוניים

- ספרות משנית (פריטים נבחרים):

- מרדכי ברזילר ומיכאל גרץ, תולדות יהודי גרמניה בעת החדשה, כרך א: 1600-1780, ירושלים 2000, 17-58
- Ora Limor, "Christians and Jews", in Miri Rubin and Walter Simons (eds.), *The Cambridge History of Christianity, vol. 4: Christianity in Western Europe c.1100-c.1500*, Cambridge 2009, 135-148
- Salo W. Baron, "Ghetto and Emancipation: Shall We Revise the Traditional View?" (1928), reprint in Leo W. Schwarz (ed.), *The Menorah Treasury*, Philadelphia 1964, 50-63
- Jonathan Elukin, *Living Together, Living Apart: Rethinking Jewish-Christian Relations in the Middle Ages*, Princeton, NJ 2007, 1-10, 135-138
- Benjamin Zeev Kedar, "Crusade Historians and the Massacres of 1096", *Jewish History* 12,2 (1998) 11-31
- Shmuel Shepkaru, "The Preaching of the First Crusade and the Persecutions of the Jews", *Medieval Encounters* 18,1 (2012) 93-135
- Miri Rubin, "Desecration of the Host: The Birth of an Accusation", in Diana Wood (ed.), *Christianity and Judaism*, Oxford 1992, 169-185
- ישראל יובל, "הנקם והקללה, הדם והעלילה: מעלילות קדושים לעלילות דם", ציון נח (תשנ"ג), 33-90
מרי מינטי, "קידוש השם בעיני נוצרים בגרמניה בימי הביניים", ציון נט (תשנ"ד), 209-266
גרד מנטגן, "היווצרותה של הבדוה על עלילת הדם", ציון נט (תשנ"ד), 343-349
- Erika Rummel, "Humanists, Jews, and Judaism", in Dean Phillip Bell and Stephen G. Burnett (eds.), *Jews, Judaism, and the Reformation in Sixteenth-Century Germany*, Leiden 2006, 3-31
- Heiko A. Oberman, "Three Sixteenth-Century Attitudes to Judaism: Reuchlin, Erasmus, and Luther", in Bernard Dov Cooperman (ed.), *Jewish Thought in the Sixteenth Century*, Cambridge, MA 1983, 326-64
- David H. Price, *Johannes Reuchlin and the Campaign to Destroy Jewish Books*, Oxford 2011, Ch. 1, 4
- Thomas Kaufmann, "Luther and the Jews", in Bell and Burnett, *Jews, Judaism, and the Reformation*, 69-104
- Mark U. Edwards, *Luther's Last Battles*, Ithaca, NY 1983, Ch. 6
- Miriam Bodian, "The Reformation and the Jews", in Jeremy Cohen and Moshe Rosman (eds.), *Rethinking European Jewish History*, Oxford 2009
- Magda Teter and Debra Kaplan, "Out of the (Historiographic) Ghetto: European Jews and Reformation Narratives", *Sixteenth Century Journal* 40, 2 (2009): 365-393
- Jeremy Cohen, "Traditional Prejudice and Religious Reform: the Theological and

- Historical Foundations of Luther's Anti-Judaism*, in Sander L. Gilman and Steven T. Katz (eds.), *Anti-Semitism in Times of Crisis*, New York-London 1991, pp.81-102
- Elisheva Carlebach, "The Anti-Christian Element in Early Modern Yiddish Culture," *Braun Lectures in the History of the Jews in Prussia 10*, Ramat-Gan 2003
- Elisheva Carlebach, *Divided Souls: Converts from Judaism in Germany, 1500-1750*, New Haven and London, 2001, Ch. 2-3
- R. Po-chia Hsia, "Religion and Race: Protestant and Catholic Discourses on Jewish Conversions in the Sixteenth and Seventeenth Centuries", in Miriam Eliav-Feldon, Benjamin Isaac and Joseph Ziegler (eds.), *The Origins of Racism in the West*, Cambridge UK 2010 265-275
- R. Po-Chia Hsia, "Christian Ethnographies of Jews in Early Modern Germany", in R. B. Waddington & A. H. Williamson (eds.), *The Expulsion of the Jews 1492 and After*, New York 1994, 223-233
- Yaacov Deutsch, *Judaism in Christian Eyes: Early Modern Description of Jews and Judaism*, New York 2012, Ch. 3
- C.R. Friedrichs, "Politics or Pogrom? The Fettmilch Uprising in German and Jewish History", *Central European History* 19 (1986), 186-228
- Rivka B. Kern Ulmer, "Piety as Subtext: The Historical Poem Megillas Vintz of Seventeenth Century Frankfurt am Main", *Frankfurter Judaistische Beiträge* 28 (2001), 79-102
- Jonathan I. Israel, "Central European Jewry during the Thirty Years' War", *Central European History* 16 (1983), 3-30

חומר לקריאה נוספת:

- ישראל יובל, שני גויים בבטן: יהודים ונוצרים - דימויים הדדיים, תל אביב 2000
- רוברט חזן, מסע הצלב הראשון והיהודים, ירושלים 2000
- ישראל יובל, "נקמת ה' נקמת היכלו': היסטוריה ללא חרון וללא משוא פנים", *ציון נט (תשנ"ד)*, 351-414
- R. Po-Chia Hsia, *The Myth of Ritual Murder: Jews and Magic in Reformation Germany*, New Haven 1988
- R. Po-Chia Hsia, *Trent 1475: Stories of a Ritual Murder Trial*, New Haven 1992
- Erika Rummel, *The Case Against Johann Reuchlin: Religious and Social Controversy in Sixteenth-Century Germany*, Toronto 2002
- Stephen G. Burnett, "Christian Hebrew Printing in the Sixteenth Century: Printers, Humanism and the Impact of the Reformation", *Helmántica* 154 (2000), 13-42
- Stephen G. Burnett, "Philosemitism and Christian Hebraism in the Reformation Era (1500-1620)", in Irene A. Diekmann and Elke-Vera Kotowski (eds.), *Geliebter Feind, gehasster Freund*, Berlin 2009, 135-146
- Petra Schöner, "Visual Representations of Jews and Judaism in Sixteenth-Century Germany", in Bell and Burnett, *Jews, Judaism, and the Reformation*, 357-391
- Jonathan I. Israel, *European Jewry in the Age of Mercantilism, 1550-1750*, Oxford 1985

מרכיבי הציון הסופי:

הגשת עבודה מסכמת / פרויקט גמר / מטלת סיכום / מבחן בית / רפרט 70 %
מצגת / הצגת פוסטר / הרצאה / סמינר / פרוסמינר / הצעת מחקר 20 %
השתתפות פעילה / עבודת צוות 10 %

מידע נוסף / הערות:

בתום הקורס: הגשת עבודה מסכמת או עבודת סמינר